Ч. 198 Субота 5 (17) вересня 1898. Рік VIII

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в агенциї дневників пасаж Гавсмана ч. 9 і в ц. к. Старостствах на провінциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.
З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·75
Поодиноке число 3 кр.

Наша Цїсарева.

Привезенє тїла пок. Цїсаревої до Відня.

На всїх стациях, через котрі везено тїло пок. Цїсаревої як за границею, так тим більше в нашій Монархії збирало ся множество людий, щоби віддати Покійній послїдну честь та заявити жаль з причини еї неповинної смерти. Тїло привезено до Відня, а тут до бурґу після приписаного церемонїялу. Вздовж цїлої дороги від двірця аж до цїсарскої палати творило войско шпалїр поза котрим стояли величезні товпи людий і серед глухої тишини з відкритими головами придивляли ся сумному походови. Імпонуюче вражінє робили улицї, котрими переходив похід з тїлом. Коли привезено тїло до цїсарскої палати, вийшов Є. Вел. Цїсар з членами родини і пішов до придворної церкви, де відбуло ся покропленє тїла. О чверть на 12 вернув Цїсар з членами родини знову до Шенбруну.

Як великий був натовп людий підчас сего сумного походу, трудно собі уявити. Глота була така, що грозила небезпечностию; навіть не обійшло ся без випадків, люди млїли в глотї а кількох поспадало зі щеблїв по драбинах, з котрих приглядали ся походови. До Відня з'їхало ся множество посторонних людий. Підчас привезеня тїла на дворець з'явило ся там около півтора тисячки самих офіцирів. На цїлий час похорону зарядила полїция віденьска всякі можливі средства осторожности.

Кондоленцийні телєґрами від монархів.

Є. Вел. Цїсар одержав майже від всїх пануючих монархів і начальників державних з цїлого сьвіта кондоленцийні телєґрами, а межи тими навіть з Япану, Занзибару, Перу, Чіле, Ураґваю і Сіяму. Цїсар Вільгельм II. телєґрафував: „Вертаючи як-раз з маневрів одержав я страшну вість о найпоганїйшім зі всїх злочинів. Зворушений до глубини і не годен ще стямити ся, не можу знайти слів, щоби висказати Тобі, що чую для Тебе і з яким горем відчуваю разом з Тобою тяжку страту. Єсть то допуст Божий, котрого не можемо зрозуміти, а котрий лиш пригнетає нас своїм страшним тягаром; але одинокою відрадою для нас бідних людий єсть то, що так постановлено з гори“.

Цар з царицею телєґрафували: „Єсьмо перепуджені сею страшною і злощасною вістию. В тім лютім навіщеню висказуємо Тобі найщирші чувства болю і смутку. Нехай Всевишний удержує Тебе і додасть Тобі сил до знесеня сеї невідвжалованої страти“.

Телєґрама короля Гумберта звучить: „Так несподіване, страшне нещасте, яке Тебе стрітило, наповняє нас відразою і обуренем. Я бажав би бути при Тобі, щоби моєю любовю оказати Тобі ту участь, яку беру в Твоїм горю. Але хоч здалека прилучаємо ся, Марґарита і я, з цїлого серця до Твоїх сльоз, до Твоїх молитв благаючи Бога о потіху для Тебе, котрої лиш Він сам може Тобі уділити“.

Королева англійска телєґрафувала: „Не стає менї слів, щоби висказати моє сердечне сочувство і обуренє. То занадто відражаючо і люто. Нехай Бог стереже Тебе і стоїть при Тобі“.

Президент Фор телєґрафував: Перепуджений вістию о огиднім замаху, котрого жертвою упала Цїсарева, уважаю собі за обовязок завірити Ваше Величество о щирім смутку, який менї той чин зробив і о участи, яку з цїлого серця беру в горю Ваш. Величества, а заразом прошу Ваше Величество вірити в мою щиру глубоку симпатию“.

Злочинець Люккені і єго спільники.

Полїция в Льозанї арештувала двох анархістів, котрі, як здаєсь суть спільниками Люккенїго. Один з них називає ся Ґвальдуччі і звістний яко небезпечний анархіст; він перед кількома днями мав зробити Люккенїґу колодку до пильника. Другий, Барботті, був товаришем і приятелем Люккенїґо і єсть підозрінє, що він був безпосередним спільником Люккенїґо.

Люккені єсть сином якоїсь служницї від незвістного вітця. Малою дитиною привезено єго до Парижа а опісля від десяти лїт волочив ся по сьвітї, служив в італїяньскім войску, був через кілька днів у Відни, перебував в Будапештї, де мав нагоду видїти пок. Цїсареву; відтак вернув знову до Італії а наконець приїхав до Швайцариї, де в Льозанї був робітником. Він належав, як вже звістно, до кружка найнебезпечнїйших анархістів. Кореспондент N. fr. Presse, котрий єго видїв тепер підчас протоколу, так розповідає про него. Єсть то чоловік середного росту присадкуватий з грубою шиєю з широким плоским лицем і вистаючими на боки щоками. Єго зеленаві очи сьвітять ся і бігають, коли говорить. Відповідає і говорить о своїм

---

5)

Чудеса сьвіта.

(Дальша серия).

II.

Як виглядає дорога землї. — Пори року. — Змінність нахиленя екліптики і два инші рухи землї або прецисия і нутация.

(Дальше).

Пригадаймо собі повисшу бальку, що висить на шнурі і відхилена від шнура на 23 степенів, 21 минут і 31 секунд. Ми сказали вже повисше, що она представляє нам вісь землї та показує нам як тота вісь своїм біґуном раз на 25.720 лїт або в однім плятонїчнім роцї робить колесо доокола шнура, та що той именно рух оси називаємо прецесиєю. Подумаймо-ж собі тепер, що на тій бальцї або оси єсть велика біла куля, що серединою тої кулї доокола іде рівник н. пр. червона ниточка, що почерез оба бігуни, горішний і долїшний (північний і полудневий), ідуть доокола також колеса н. пр. з чорних ниточок — то будуть полудники. Зробім же тепер коло тої кулї еліпсу, котрої осередок буде як-раз проти того місця де зачіплений шнур. Запалїм тепер лямпу посеред еліпси і ведім кулю по тій еліпсї так, щоби она осию була так само нахилена як перед тим, та уважаймо на сьвітло і тїнь на кули від лямпи в осередку. Чей не потребуємо додавати, що лямпа в осередку еліпси представляє нам сонце.

Коли уважно будемо посувати кулю по еліпсї від лївого боку до правого, значить ся, від заходу на всхід, то побачимо, що она по якімсь часї стане в такім місци, де сьвітло і тїнь будуть як раз займати по половинї кулї: з одного боку буде іти сьвітло попри самі бігуни, з другого буде тїнь. Границя межи тїнию а сьвітлом зробить колесо доокола тої кулї, котре буде іти так само через оба бігуни і рівник, як і всї полудники, означені на кули чорними ниточками. Скажемо тогди, що на кули настало зрівнанє сьвітла з тїнию або зрівнанє дня з ночию, як на правдивій земли. Куля наша станула так само як і земля в тім місци, де єсть весняна точка. Отже задержим єї там, але зробім так, як робили перед тим з самою осию на шнурі: не зміняючи нахиленя оси, зачнїм єї обертати на лїво горішним біґуном доокола шнура; вісь а з нею і куля наберуть зараз руху прецессийного. В тій хвили, скоро лиш трошки рушимо вісь, розуміє ся, не зміняючи анї єї нахиленя, анї не посуваючи на єї дорозї, змінить ся зараз розклад сьвітла і тїни на кули. Границя сьвітла і тїни не буде вже ішла так само як і полудники на кули; цїлий північний біґун стане в сьвітлї а цїлий полудневий стане в тїни, значить ся, земля нїби вже минула давно то місце, де було зрівнанє дня з ночию, або весняна точка перебігла землю. А працї наша куля стоїть в тім самім місци де стояла, коли на ній було зрівнанє сьвітла з тїнию; цїла зміна лиш в тім, що вісь зачала крутити ся доокола шнура, на котрім завішена, отже набрала руху прецессийного. Задержім же тепер на хвильку нашу кулю в тім єї руху прецессийнім і пошукаймо за весняною точкою, де она подїла ся? Коли тепер північний біґун стоїть цїлий в сьвітлї, а полудневий цїлий в тїни, то мусимо хуба з кулею вернути ся назад. Отже суньмо кулю знову назад в лїво і уважаймо на сьвітло і тїнь на ній; коли єї трошки в зад посунемо, то побачимо, що тепер при тій зміні оси, яка настала в наслїдок руху прецессийного, настане знов зрівнанє сьвітла і тїни, або дня з ночию. Отже видимо наглядно, що весняна точка втекла назад: перед тим була на передї, а тепер в наслїдок прецессийного руху зробила ся на заді; она нїби підбігла під землю о маленький кусник. Коли би ми, надаючи земли рух прецессийний, обкрутили вісь о четвертину колеса доокола шнура, то мусїли би й о четвертину еліпси вертати ся назад за весняною точкою. То показує нам, що коли би земля зробила цїлий рух прецессийний, котрий, як вже звістно, відбуває ся раз на 25.792 лїт, то і весняна точка за той час оббігла би цїлу дорогу землї, отже колись зачиналась би весна на земли, і тогди, коли тепер зачинаєсь зима або лїто. Як вже знаємо, підбігає весняна

злочині з таким спокоєм, що аж страх бере слухати. Коли судия спитав его як він убив Цїсареву, він показав докладно як то зробив, а очи ему при тім страшно засьвітили ся а на лици проявив ся страшний усьміх. Судия спитав его: А чи ви були би убили короля Гумберта або Кріспіого — (бувшого італїяньского президента мінїстрів) — коли-б були могли. На то відповів Люккені: Короля охотно, але Кріспіого нї; Кріспі злодїй, він украв 500.000 лір. Я на его місци був бу ще більше украв. Перед злодієм треба капелюх здоймити, злодія я не убиваю. Люккені старає ся показати при кождій нагоді, що він чоловік зовсїм здоровий на умі і допустив ся злочину з повною сьвідомостию.

Новинки.

Львів дня 16-го вересня 1898.

— **Є. Е. п. Намістник** гр. Лев Пініньский виїхав вчера по полудни поспішним поїздом на кілька днїв до Відня.

— **Є. Е. п. Маршалок краєвий** гр. Стан. Бадені, виїхав вчера по полудни до Відня, аби на чолї соймової депутациї взяти участь в похоронї бл. п. Цїсаревої Єлисавети. Яко делегати Видїлу краєвого виїхали др. Йос. Верещиньский і др. Якливьский та також член палати панів др. Мархвицкий.

— **Преосьв. Епископ перемиский** Константин Чехович виїхав з секретарем своїм о. Погорецким до Відня на похорон Цїсаревої Єлисавети.

— **Президент міста Львова** др. Малаховский розіслав до тутешних купців, промисловців і властителїв склепів відозву, котрою просить о замкнене на знак жалоби склепів між годиною 4 а 5 пополудни в суботу 17 с. м. в часї похорону Цїсаревої.

— **О жалобі в Перемишли**, доносять звідтам: У нас в Перемишли вість страшного замордованя Найяснїйшої Нашої Цїсаревої Єлисавети наповнила серця всїх вірних і преданних синів Їх Величеств тяжким горем, смутком, ба навіть розпукою, не даючою ся успокоїти і утихомирити. Всї жалують Покійної Достойної Добродїйки, всї засилають мольби до Бога, щоби угримав Найяснїйшого нашого Монарха при здоровлю і щоби подав Єму потїхи і полекші знести той страшний удар, якиї судьба зіслала на Найвисший Его дім. На палатї епископа Чеховича, на руский катедральній церкви, на будинку капітули, на домі руского Інститута для дївчат повівають сумно чорні жалібні хоругви. Дня 14 вересня т. є. в середу відправив Преосьвящений епископ Константин Чехович торжественне богослуженє в асистенциї цїлої капітули за упокой душі Цїсаревої Єлисавети. На богослуженю були присутні представителї всїх урядів, войсковости і всїх шкіл та множество вірних. В полудне по богослуженю зложив Преосьвящений епископ Чехович враз з цїлою капітулою на руки старости п. Ляникевича свої заявленя жалю і преданности для Монарха, з просьбою предложити се до Пайвисшого Трону.

— **Огнї.** Від Зборова пишуть під днем 12-го с. м.: Нинї перед полуднем около 11-ої години повстав огонь в селї Травтолоках, золочівского повіта. Згоріло гумно богатого господаря Дмитра Романова разом з усїм збіжем. Завдяки вітрови, що віяв на поле, крім стоділ, комор, шпіхлїрів та стіжків решта будинків остала цїлими, а огонь злькалїзовано. Шкода велика. але обезпечена в „Днїстрі". Огонь повстав мабуть з неосторожности служби, котра млинкувала в стодолї. Ратунок був дуже енергїчний, особливо визначились люди з сусїдної Озерянки і з Раликовець. — Страшний огонь вибух передвчера рано в однім з магазинів західного двірця в Будапештї. Запалило ся і вибухло 600 бочок нафти. Нафта порозливала ся по цїлім магазинї, а в наслїдок сего заняли ся бочки з нафтою і в дальших магазинах, ба навіть зелїзничий міст, що провадить над улицю Ареиї.

— **Сорок кістяків** викопано вчера в полудне на подвірю костела Францисканів у Львові при будові муру. Після актів і розказів в тім монастири, мають то бути кости померших ще 1714 року оо. Капуцинів, котрі в тім місци мали свій монастир. Кости зібрано і зложено на Личаківскім кладовищи.

— **Самоубийство.** Вчера вечером застрілив ся в лазни Дияни у Львові практикант Видїлу краєвого Емилїй Висятицкий. Причина самоубийства незвістна.

— **Страшна пригода** лучила ся вчера по полудни в новій каменици при ул. Набеляка на Кастелївцї у Львові. Служниця Анастазия Потоцка вийшовши на прохід з кількамісячною дитиною каменичного сторожа, упала разом з нею до бетонованого каналу на подвіри згаданої каменицї. Робітники заняті при будові добули обоє вже непритомних. Лїкар сконстатував у служницї і дитини потрясене мозку. Дитину липено в опіцї родичів, а служницю відвезено до шпиталя. Стан обоїх безнадїйний.

— **Велика крадіж.** З Севастополя в Росиї доносять, що тамошному купцеви Убаровови украдено звиж пів міліона рублїв в вартістних паперах.

— **Мантїї.** З Кракова утїк торговельний агент Ісидор Гохбергер, що займав ся посередництвом в продажи цукру, кави, крохмалю, мила і т. ин. Він устроював то в той спосіб, що висилав до фабрик фальшовані замовленя в імени краківских купців, а коли замовлений товар надійшов, продавав его, а гроші ховав до кишенї. В той спосіб зібрав около 100.000 зр. Пошкодовані фабрики вносять тепер жалоби і донесеня до краківских властий.

— **Значна дефравдация.** Касиер в Криници Тома Штайфер здефравдувавши 15.000 зр., утїк за границю. Штайфер, високий, товстий мужчина, з чорним вусом і оголеною бородою, має 38 лїт і єсть вітцем 6 дїтий. Жив дуже гуляцко і викидав гроші. Утїк — як кажуть — з якоюсь женщиною.

— **Огнї.** З Бірок великих під Тернополем надійшла вже близша вість про огневу катастрофу. Взагалї згоріло там 24 господарства, а більша часть будинків була обезпечена. Причиною огню була мабуть неосторожність. — У Вигнанцї під Чортковом згоріли дня 13 с. м. 4 господарства. В стодолї одного з тих господарів, Завадовского, згоріла на вуголь 2-лїтна дївчинка. На ратунок поспішила чортківска огнева сторожа, войскові віддїли 95 піхотного полку і 8 полку уланів. З погорільців лише один був необезпечений, а шкоди виносять по над 3000 зр. І тут причиною огню була неосторожність.

Штука, наука і лїтература.

— **Лїтературно-науковий Вістник**, книжка за серпень і вересень, містить: „Заким рушить поїзд". Нарис Івана Франка; — „Чумаки". Комедия 4 дїях, Івана Тобилевича (Карпенка-Карого); — „Наш альбом". І. Із поезий засудженого на смерть — Ол. Козловского; — ІІ. Спомини — Осипа Шпитка; — ІІІ. Житя — Михайла Мочульского; IV. Марне бажане — Сергія Бердяєва; — V. Тїни Дон Хозе Різала — Михайла Мочульского; — VI. Матильда Аґраманте — Бориса Грінченка; — „Зустріч". Етюд Наталки Полтавки; — „Фелька." Новеля Гната Домбровского; — „Злочинець Сальва". Виривки з повісти Е. Золя „Paris:" ІІ. Злочин. ІІІ. Погоня. IV. Суд; — „Американьский претендент". Повість Марк-Твайна (глава XIII—XVII); — „Тимотей Бордуляк" (Т. Ветлина.) Лїтературно-критичний нарис Осипа Маковея (з портретом Т. Бордуляка); — „Яків Іванович Щоголїв". Огляд його житя і дїяльности — Ів. Хоткевича (з портретом Щоголева); — „Новини нашої лїтератури:" 1.

точка під землю, або нїби втїкає назад о 50 і чверть мінути, а то значить в просторі 36.291 кільометрів.

Коли вже знаємо, що єсть підбіговий рух землї або прецесийний, то вже не трудно буде нам зрозуміти ще й четвертий рух землї т. зв. хитливий або нутацийний. Возьмім знов той сам примір що повисше або ще лїпше замість бальки повісьмо на нитцї олївець, бо прецї з ним лекше обходити ся. Для ще більшої вигоди возьмім сино-червоний олївець, затятий на обох кінцях. Вимірім, де его половина і трошечки дальше від ее половини зробім карбу і приняжім там нитку та возьмім ее конець в руки. Скоро оловець повисне свобідно, то і зараз відхилить ся від нитки більше менше в такій мірі, як вісь землї від оси своєї дороги. Рівночасно олївець зачне ся крутити доокола нитки; синий его конець стоячий до гори (північний бігун), буде робити колесо доокола нитки і так покаже нам рух прецессийний або підбіговий. Задержім на хвильку олївець в его руху; завяжім на нитцї ґуз, більше менше в тій висоті, до якої сягає конець олївця; витнїм з паперу кружок так широкий, як то колесо, котре робить конець олївця доокола нитки і заложім его на нитку так, щоби він спер ся на ґузї. Пустім тепер олївець знов в рух підбіговий; синий его кінчик (північний бігун) буде тепер бігати доокола того кружка. Задержім его на хвильку; він покаже тогди своїм кінчиком на одно місце на паперовім кружку. Зазначім то місце чорнилом: поставмо там досить грубу виразну точку. Кружок з паперу буде нам в сїм случаю представляти ту часть неба, що єсть повисше бігуна нашої землї; край того кружка покаже то колесо, яке зробить вісь нашої землї в наслїдок підбігового або прецессийного руху за 25.792 лїт, а чорна точка на папери — то теперішна північна звізда на небі, або лїпше сказавши теперішний сьвітовий бігун. Той бігун як видимо єсть як раз проти бігуна оси, в нашім при мірі проти синого кінчика олївця, отже на самім краєчку паперового кружка. За яких 6.000 лїт та чорна точка той теперішний бігун на небі посуне ся о яку четвертину колеса дальше, за 12.000 лїт о половину колеса і т. д.

Тепер же зробім так: Коли олївець висить спокійно під кружком і своїм кінчиком показує на чорну точку на папери, возьміть его по середині в пальцї і не зміняючи відхиленя від нитки обертайте цїлим олївцем так, щоби его синий кінчик робив малесеньке колесо доокола чорної точки на папери. А що та точка на самім краєчку паперу, то колесо, яке буде олївець робити доокола неї, буде одною частию виходити поза папір, другою частию буде іти по папери. Сей новий рух називаємо нутацийним або филястим. Олївець в сїм случаю представляє нам вісь землї; она обертає ся доокола бігуна на небі, але вже не самим лиш кінцем, а цїла, як довга і робить малесенькe колесо. Щоби вісь раз зробила таке колесо, потребує на то около 19 лїт. Але рівночасно вісь землї то нахиляє ся, то відхиляє ся до своєї дороги і задлятого колесо, яке она робить доокола бігуна не єсть справдешним колесом, лиш малою еліпсою, котрої осередок біжить що року по 50 і чверть секунди тим колесом, котре робить вісь задля руху підбігового або процессії. Але коли вісь землї задля прецессиї робить що року доокола оси екліптики по 50 минут, а рівночасно задля нутациї робить до 19 лїт маленьку еліпсу і бігун оси нахиляє ся то в одну то другу сторону, то річ очевидна, що дорога, яку робить бігун доокола оси екліптики, не єсть чистим колесом, як то ми первістно припускали, лиш крутою лїнією, що іде викрутасами і вихилясами доокола оси екліптики.

Ну нехай же тепер хтось скаже, що то не чудо цїлий той рух нашої землї! Ще й таке, що ми ледве его прояви можемо поняти, а его причини, его початок і его конець позістануть для нас вічною загадкою. Зберім же тепер ще раз коротенько то все разом, що людский розум міг доси з того великого чуда дослїдити.

Земля наша має не два рухи, як нас доси учили і звичайно ще учать по школах, але що найменше чотири: 1) Земля обертає ся доокола своєї оси раз на 24 годин, отже крутить ся як фуркальце; — 2) она обертає ся доокола сонця, отже посуває ся в просторі і потребує на то 365 днїв, 5 годин і 48 мінут та 51 секунд (рік обіговий або тропічний); — 3) она рівночасно крутить ся своєю осию доокола оси своєї дороги або екліптики, має рух підбіговий або прецессийний, а щоби зробити раз той рух, потребує на то 25.792 лїт або один платонїчний рік; — 4) она рівночасно хитає ся своєю осию як би якийсь величезний маятник, то в одну то в другу сторону, то нахиляє ся до своєї дороги, то знов простує ся, а на одно і друге потребує богато тисячів лїт; сей рух єсть так малозначний, що его ввичайно не беруть в рахубу лиш зачисляють вже разом до послід-

Оцінки повісти О. Маковея: „Залісє“ — написав Михайло Грушевский; — II. Димитрий Василевич Кулїда. Лїрні твори 1890—1897 р. — А. Кримского: — III. Гр. Григоренко. Наші люди на селї — Б. Грінченка; — IV. Пий, та дїло розумій! Івана Острожиньского— написав Б. Грінченко; — „З росийскої України“ — Spectator-a; — „З культурного житя на Українї“. Лист з Чернигова — Гр. Коваленка; — „Жіночий рух у Франциї і в Нїмеччинї. (Огляд К. Шірмахера). Переклад Ів. Франко; — „Хроніка і бібліоґрафія“.

— **„Учителя“** ч. 17 з дня 5 вересня містить: Початок статї: „Один день в американьских школах“; — відчит учит. Володимира Григоровича „Про рисунки і ґеометрию в народних школах“; — справоздане о руский гімназиї у Львові в роцї шкільнім 1898; — постанови властий шкільних і вісти з науки, штуки і лїтератури.

Телеґрами.

Відень 16 вересня. Єго Вел. Цїсар принимав вчера на довшій авдиенциї в Шенбрунї ґр. Туна. — На похорон приїдуть: Цїсар нїмецкий, реґент баварский, король саский, король сербский, король румуньский, вел. князь Алексій і італїяньский наслїдник престола; всї будуть умiщені в цїсарскій палатї. Прочі достойники станнуть в готелях. Всї вимовили ся від всякого офіцияльного принятя. Ішпаньску реґентку і шведску пару королївску будуть заступати депутациї.

Набрезина 16 вересня. Підчас оногдашних розрухів проти італїяньских робітників, арештовано 47 людий. Вчера був вже спокій.

Рим 16 вересня. Арештовано тут знову кількох анархістів. Поліция відобрала якусь пачку адресовану до вояка Кверцоля при полку шволежерів в Палермі і переконала ся, що то були анархістичні письма, котрі післав був Люккені.

Париж 16 вересня. Віче, в котрім взяло участь около 2000 людий, ухвалило резолюцию жадаючу випущеня Пікарта на волю і висказало свою симпатию для Фора і Драйфуса.

Льондон 16 вересня. У всхідній Индиї лютила ся через 10 годин страшна буря, підчас котрої згинуло 61 людий, 31 покалїчених, 2000 домів розвалених і 1500 людий осталось без даху.

Переписка зі всїми і для всїх.

Оповістка.

Потрібна зараз **інтелїґентна женщина** в віцї середнім до виховання двоїх дїтий і заряду дому, зразу на село — а потім до Станїслава. Адреса: О. Евгеній Филипович, гр. кат. парох в Стїнцї пос. почта Потік Золотий.

Михась Надбужанець: Як і чим можна вировити собі память? — Щоби Вам відповісти основно на се питане, треба би писати хиба цїлу книгу, бо й суть бачите такі книжки, котрі учать мнемотехніки або способу запамятуваня. Ба суть навіть такі „учителї“, що їздять від міста до міста та учать як виробляти собі память, але самі дуже часто, підсунувши окуляри з носа на чоло, шукають за ними, бо забувають де їх поділи, або сховавши ключ від якої скринки до кишенї, шукають єго і сварять ся, що то хтось взяв їм єго зпід рук. Память, бачите, то дар природи, і коли она єго кому поскупила, то на дармо він буде силувати ся єї собі роздобути. Хибним єсть длятого погляд, загально принятий і практикований, особливо у нас і по наших школах, що память можна виробити собі виучуванем чогось на память, н. пр. так улюблених по наших школах „вершиків“. Память, то бачите свойство і сила нашого мозку принимати якісь враженя, придержувати їх, нїби ховати до якоїсь комірки, а відтак, коли потреба, відшукувати їх назад, нїби витягати з тої комірки. Виробляємо собі отже память в двоякий спосіб: 1) Стараємо ся, що так скажемо, „набити“ до свого мозку повно всїляких вражінь і поховати їх там у відповідні комірки, а при тім так їх впорядкувати, щоби ми кождої хвилї знали, в котрій комірцї що стоїть і зараз звідтам могли видобути. Чим більше має хто тих комірок і чим більше в них накладе, тим сильнїйша у него память. Але то не в людскій силї придбати собі більше комірок, як їх дала нам природа, і хоч би ми не знати кілько „вершиків“ учили ся на память, комірок тих собі не придбаємо, що найбільше ті, котрі маємо, понапихаємо непотрібними річами. Отже у виробляваню памяти єсть вже з природи поставлена границя, до котрої можна дійти. Длятого то бувають люди безвзглядно слабої памяти, і хоч би они як хотїли щось набити в свою голову, не можуть, бо то їм не містить ся. Они мусять тогди орудувати, що так скажемо, меньшим капіталом своєї памяти. — 2) Суть однакож люди, котрих мозок може принимати богато вражінь, у котрих єсть на то богато комірок; треба лиш ті комірки отвирати і до них вкладати, а відтак умiти, коли потреба, борзо ті комірки вишукувати, отвирати і виймати з них то, за чим шукало ся, що дійстно сховало ся. Виробляванє памяти може отже відбувати ся лиш в сїм другім случаю, а до того само механїчне набиванє мозку н. пр. вершиками не придасть ся до нїчого. Виучуванє чогось на память має головно лиш ту цїль, щоби чоловік борзо і в певнім порядку научив ся вишукувати в своїм мозку і виймати з відтам то, що там наклав. Але то можна робити лекше і скорше та з більшим хісном иншими способами не лиш виучуванєм якихсь н. пр. вершиків на память. Першим услівєм до виробляваня памяти єсть добре зрозумінє чогось, вишуканє причин і наслїдків; другим услівєм — порядок в науцї і при всякій роботї, а з порядком лучить ся час і місце; дальшим услівєм єсть порівнуванє, вишукуванє подібности і неподібности і т. д. Памяти помагають слух, взір, смак, нюх і дотиканє. Хто учить ся, робить длятого добре, коли учить ся в голос. Нераз коли якогось слова не можемо борзо собі пригадати, кажемо, що оно єсть нам вже на язицї, лиш не можемо єго вимовити, а тимчасом оно поправдї гудить нам в уху, а ми лиш не можемо добре підхопити того гудїня і після него рушити язиком. Більше в сїй справі годі нам тут писати. — **Н. Пiс. в Котуз.**: Склади меблїв у Львові мають: Спілка львівских столярів, при площи бернардиньскій; Кіршнер, площа Трибунальска ч. 1; зелїзні меблї можете дістати у Кароля Покорного ул. Кароля Людвика ч. 11. Віденьских складів не можемо Вам поручати навгадь. — **М. Княг. в К.**: Асекурация не допоможе Вам до пожички. Вам потреба би гроший зараз і то 300 зр. а коли би Ви заасекурували ся і заплатили н. пр. яких двайцять або трийцять зр. премії, то на таку поліцу не дасть Вам нїхто позички, не дальби навіть і само товариство асекурацийне. Впрочім на самі поліци асекурацийні не дадуть позички; треба ще мати ручителїв. — **Мария Зелен.**: На практику до почти можете бути допущені аж по скінченю 18 мароцї житя. Тимчасом і відносини почтові може лїпше уложать ся, бо тепер женщин майже не приймають. Принятє зависить від дирекциї. Практику можете відбувати в якім небудь урядї почтовім на провінциї. Треба лиш внести подане до дирекциї і долучити реверс від почтмайстра, у котрого хочете відбувати практику. Курсів почтових тепер нема нїяких. Пізнїйше може будуть які уряджені.

☛ (Просимо присилати питаня лиш на імя редактора Кирила Кахникевича, а не присилати анї марок, анї карт кореспонденцийних до відповіди.

Надіслане.

ного: 5) оборот оси доокола сьвітового бігуна або нутация, на котру потребує земля около 19 лїт.

Яке значінє мають сї рухи землї для нас, се було би може й злишним доказувати, бодай що до двох перших. Перший рух єсть причиною зміни дня і ночи. Круженє землї доокола сонця разом з нахиленєм оси дають нам зміну пір в роцї. Як би не було прецесиї, то земля не могла би мати на кождім місци в дорозї весну. Що так само і нутация може мати якесь значінє і робити якийсь вплив на нашу землю — се здає ся бути річию певною бодай що-до змін теплоти і студени на земли.

Можна би тут поставити такі питаня: Чи не було колись пори на земли, коли вісь землї мала зовсїм инше положенє, як тепер і чи не можна би теперішнє єї положенє якось штучно змінити? Перше питанє насунула була давнїйшими часами та замітна обставина, що далеко на півночи знайдено в ледї дуже давно вигиблі звірята — мамути, котрі могли жити лиш в дуже теплих сторонах. То насунуло здогад, що вісь землї мусїла колись в давних часах зовсїм инакше стояти, як стоїть тепер, що положенє єї мусїло колись нараз змінити ся. Сей здогад показав ся неоправданим, бо теплота в північних сторонах могла змінити ся із зовсїм инших, кліматичних причин а не конче аж з пересуненя оси. Мусїла би то бути якась величезна сила, котра могла би то зробити а слїдів єї на земли нїгде не видко. Коли на земли через землетрясеня і инші причини камінє і скали та вода пересувають ся що хвиля, що дня, що року, суть все ще так незначні, що не могли би ще пересунути оси.

А може можна би якимсь штучним способом пересунути вісь землї? Таке питанє порушено торік у француский академії наук а французский астроном подав цїкаві під тим взглядом обчисленя. Вісь землї — каже він — могла би лиш тогди пересунути ся, як би н. пр. на рівнику творив ся великий вал, розривав ся кусниями і они відриваючись від землї кудись відлїтали. Але то годї. Можна би хиба викопати і зробити вздовж рівника великий канал і помпувати воду з такою силою, щоби она відпливаючи могла зрушити вісь землї. Ну, до тої роботи треба би такої сили, котра була би бодай тритисячною частию тої сили, яку має рух землї. Така сила представляла би нї більше нї менше лиш 66 секстилїонів метричних тон. Але 66 секстилїонів, то таке велике число, що аби єго виписати, треба би до 66 додати ще 21 нуль. Як би до тої роботи взяли ся мілїон машин, з котрих би кожда на секунду робила силою мілїона метричних кільоґрамів, то они мусїли би робити без перерви два мілїони лїт. До того потреба 66 квінтилїонів кільоґрамів вугля камінного, а що річно добувають з землї около 600 мілїонів вугля, то самого вугля треба до машин тілько, що єго можна в нотрібній скількости викопати аж за сто мілїонів лїт.

Ну, цїкава річ, які би то в тім часї були люди і як виглядала би тогди наша земля? Ледви чи тогди були би ще які люди на сьвітї і чи на нашій земли можна би ще жити.

(Дальше буде).

За редакцию відповідає Адам Кроховецкий.

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера. — (Телефона число 569).